

POEZİYANIN FƏRƏH NOTLARI

Şəddat CƏFƏROV,

iqtisadiyyat elmləri üzrə fəlsəfə doktoru, Azərbaycan və Rusiya Yazıqları və Jurnalistlər Birliklərinin üzvü, Beynəlxalq Yazarlar Birliyinin üzvü

Bədi sözün yaratdığı obraza dönmək, poeziyanın tərənnüm obyektinə olmaq hər kəse fərəh bəxş edir. Tarixən görkəmli hökmdarlar da şairlərin öz əsərlərində onların adlarını əbədiləşdirməyi arzulamışlar. Bunun üçün həttə şairlərdən maddi yardımlarını da əsirgəmiyiblər. Nizami haqqında danışanda onun hökmdarlarla münasibətini tez-tez xatırlayırlar. *"Leyli və Məcnun"* u yada salmaq kifayətdir. Çünki, Nizami *"Leyli və Məcnun"* u məhz Şirvanşahın xahişi ilə qələmə almışdır. Nizami öz yaradıcılığında dövrünün digər hökmdarlarını da əbədiləşdirib. Eləcə də Məhəmməd Füzuli dövrünün hökmdarlarını əsərlərində yada salıb, onların qüdrətindən danışib. Beləliklə, üzü bəri çoxlu şairlər sadalamaq olar ki, onlar müasirlərini hörmətlə, ehtiramla tərənnüm ediblər.

İnsan qəlbən çox həssasdır. O, hər vaxt xoş sözü ruhunun qidası kimi qəbul edir. Demək poeziyanın sirli-sehirlili aləmində öz adını görmək haqqında yazılanları oxumaq hər kəse məmnunluq gətirir. Doğrusu bu sarıdan mənim bəxtim gətirir. Çünki, tanış olduğum, doğmalaşdığım söz-sənət adamları haqqında geniş və əhatəli yazılarla çıxış ediblər. Xüsusilə şairlərin könlü oxşayan duyulanmaları mənim yaddaşımda xoş xatirələrlə qalib. Görək onu da qeyd edim ki, şair kimə və nə vaxt şeir həsr edərsə, bu o deməkdir ki, şairin könlünü ovudan bir heyət hadisəsi var. Şair dostlarının mənimlə ünsiyyətinin əsasında birinci növbədə mənim nəşir olmağım dayanır. Şairlər isə kitablarının çapını özələrinin həyatı məsələsi hesab edirlər. Şairin hazır kitabını bir-cə gün tez ona təqdim etmək onun könlünü fəth etməkdir. Şair öz kitabı ilə bir gün tez sevinərsə sanki onu qaldırıb dağ başına qoyursan. Elə bil ki, dünyanın ən böyük mükafatına sahib olur.

Haqqında yazan şairlərdən biri də Maşallah Məftunudur. O, tanınmış şairdir. Qorki adına Ədəbiyyat institutunu bitirdikdən sonra Azərbaycana qayıtmalı, ədəbi səhəbə fəaliyyət göstərməli idi, amma, iş elə gətirdi ki, o, ikinci bir ixtisasda qazanmalı oldu. Bir sözlə heyətini hərbi sahəyə bağladı. Bu barədə Əli Rza Xələfli və Ceyhun Zallı *"Böyük Portretin işığı"* kitabının

birinci cildində oxuculara geniş və əhatəli məlumat verirlər: *"Əlbəttə söz sahibini haqqında hər hansı bir məlumat gələcək nəsillərə ünvanlanmış məktubdur. O, Yardımlı rayonunun Horovvar kəndində dünyaya gəlib. Gözünü açıb özünü taniyandan sözün arxasınca qaçıb. Qorki adına Dünya Ədəbiyyat Institutunu bitirib. Şair-tərcüməçi kimi 80-ci illərdə Moskva ədəbi mühitində kifayət qədər tanınmış. Yazıları ən nüfuzlu dərgilərdə çap olunurdu. Əvvəllər də yazmışam; Maşallah Məftunun təbiətində bir məcraçılıq onun həyat yolunu birdən-birə dəyişdi. B. M. Şapoşnikov adına hərbi akademiyağa gedib çıxdı. Və bu zaman artıq Sovet imperiyası laxlamışdı. Bu yerdə onun öz sözünü olduğu kimi desək yaxşı olar: "Yaxşı, mən ali hərbi akademiya bitirmişəm. Bəs bu gündə Vətəna gərək olmayıb hərbi ixtisasımla bağlı bir işə yarıyaçağam?". Beləliklə, Qarabağ savaşına başladı. 93-cü ildən başlayaraq düz 17 il hərbi formanı əynindən çıxarmadı. Yenə onun sözü daha çox işə yararır".* Bu qeydlərdən Maşallah Məftunun ədəbi cəhəddən, hərbi cəhəyə keçməsi haqqında qısa da olsa oxucuya məlumat çatır.

Maşallah Məftun Vətəni, yurdunu sevon şairdir. Dostlarına da sədaqəti təbiətində qoruyub saxlayandır. Onunla uzun illərdən bəri aramızda sıx ünsiyyət yaranıb. Çap etdiyim kitabları həmişə maraqla qarşılayıb. Sevincli duyğu ilə münasibət bildirib.

Mənə elə gəlirdi ki, Maşallah Məftun bütün ömrü boyu heç hərbi səhəddən ayrılmayacaq. Çünki, hərbi formanı çox qıvrulla daşıyırdı. Onun heyəti sanki bu hərbi formaya bağlı idi. Aradan 20 ilə yaxın bir vaxt keçdi. Bir gün onun mülki formada gördüm. Əlbəttə çox dəyişilmişdi. Saçlar ağarmış, özü gərkəmcə yaşa dolmuşdu. Hərbi səhəddən necə ayrılmağı soruşdum. Çünki, mən onun hərbi işdən asanlıqla ayrılmağı təəvvür eləmişdim. Özü daha aydın məlumat verdi: *"Daha gördülər ki, başımda bir qara tük qalmadı, saçım ağappaq olmuşdu. Hər ölümlə ruhuma bir yara açıldı. Bu yara məni zaman-zaman itzirib cəngində sıxırdı... axır ki, ədəbi mühitə qayıtdım"*. Bu sözlərin yaratdığı təsürəti sözlə ifadə etmək çətindir. Çünki, Maşallah Məftun müharibənin ən qaynar çağlarında əsgərlərin yanında olub. Necə dəhşətli səhnelər görür. Erməni vandallarının vəhşiliklərinin şahidi olub. Görünür elə qarşılaşdığı dəhşətli səhnelərdə onu sarsıdıb. Elə ona görə də deyir ki, hər əsgər ölümü ruhunda bir yara açır.

Mən bilirdim ki, Maşallah Məftun çox həssas bir şairdir. O, işğal olunan torpaqlarımızın ağrısını asanlıqla daşırmırdı. Çox böyük çətinliklər görmüşdü. Bildim ki, Maşallah Məftunun bundan sonra ədəbi həyatı başlayacaq. Axı o, şairdir. Tanınmış tədqiqatçı, alim, həm də görkəmli şair İslam Sadiq onun haqqında çox həssaslıqla yazır: *"Maşallah Məftun həyatın ağ üzünü də görüb, qara üzünü də. Onun sevinən gözünü də görüb, ağlayan gözünü də. Xalılar altında quyular olduğunu yaxşı bilir. Çox zaman xalını adamın ayaqları altına xoş niyyətlə sərmirlər. Çoxlarının canına hopmuş susmaq xəstəliyinin, qorxudan törəndiyi də hissləri ona pıçıldadır. Şairin şairlərində qoyduğu poetik sualların cavablarını o özü yaxşı bilir"*. Bu qeydlər Maşallah Məftun haqqında çox şey deyir. Və onu da deyim ki, şair

İslam Sadiq bu qeydləri onun gələcək-gedimlili dünyə soraqlı şeirləri haqqında danışarkən yazıb. Maşallah Məftunu tanıyanlar yaxşı bilir ki, o, hələ 80-ci illərdən üzü bəri çox zəngin poetik yaradıcılıq fəaliyyəti göstərib. Maşallahın şeirləri rus, alman, bolqar, moqol, ukrain, hind, özbək, həttə Sibirdə yaşayan türklərin dillərində belə tərcümə olunub.

Maşallah Məftun haqqında danışan müəlliflər onu doğru olaraq, sənət sevdalısı, heyət aşığı olan bir şair kimi təqdim edirlər. Mən özüm də bu fikirə çox razıyam. Çünki Maşallah Məftun nədən yazırsa yazsın, sanki həyatının mahiyyətini ifadə edən ürək işığından yazdığına pay ayırır. Elə ona görə də Maşallahın bütün yazdıqları işıqlı-poetik örneklərdir. Mən müəlliflərin yazdığı kimi Maşallah Məftunu heç vaxt digər söz sənət sahiblərindən ayırmamışam. Çünki, o özü çox isti münasibətə layiqdir. Maşallah kimi dostlar mənim üçün həmişə عزیز olub. Maşallahla mənim münasibətimin psixoloji əsaslarını müəlliflər *"Böyük portretin işığı"* kitabında kifayət qədər dolğunluqla ilə göstərmə biliblər: *"Söz ürəkdən gələndə, könlül duyğularını əks etdirəndə, istər-istəməz oxucunun da varlığına asanlıqla yol tapır. Və bu zaman biz tərənnüm olunan obrazı şeirin səmimiyyətlə süslənmiş ruhunun təqdim elədiyi kimi qavrayırıq. Şeir obrazı həyatda olduğundan daha üstün göstərir. İstər-istəməz hər misranın arxasınca obrazın işıqlı siması biza təlqin eləyir ki, həyatı sevin. Çünki, həyatda yaxşı insanlar az deyil. Maşallah Məftunun Şəddat Cəfərovun təbiətinə işıq tutan şeirinin biza təlqin olunan mahiyyəti də elə bundan ibarətdir. Şeir müəllifin nə qədər istedadının göstəricisidirsə, bir o qədər də səmimiyyətinin ifadəsidir. Hər hansı bir poetik nümunədə obrazların bizi cəlb etməsi könlümüze xoş ovqat bəxş edir. Yaxşı duyğularla xəyallarımız qanadlanır... səmimi ifadə olunan duyğular da bizi insanlığın aləminə daha çox bağlayır. Bütün gücümüzü insanı mənən qoruyun mühitin içində hiss edirik özümüzü"*. Yaxşı duyulanlardır. Təkcə elə müəlliflər yox necə deyirlər, Maşallah Məftunun tərənnüm etdiyi poetik obrazın əsası kimi mən özüm də könlümə xoş ovqat bəxş edən sözlərdən fərəhlənirəm.

Bir şair əgər sənədə öz istəklərini müəyyən cizgilərini görürsə, demək sən onun qəlbinə yol tapmışsın. Həyata münasibətdə uyğun gələn tərəflərin var. Bu da istər-istəməz şairi cəzb edir, hər hansı bir şair mövzuya göy-dən düşmə yənəşmır. Mahiyyətə əvvöldən gəlməyə çalışır ki, yaratdığı obrazı həyatı və tarixi detallarla zənginləşdirsin. Mənə elə gəlir ki, müəlliflər Maşallah Məftunun məna, yəni Şəddat Cəfərova ünvanlanan şeirinin epigraflına təsadüfi diqqət yetirməyiblər: *"Azərbaycan şairlərinin qəlbində sakin olan ədəbi qəhrəman kimi Şəddat Cəfərova yalnız xeyirxahlığına görə deyil, onu həm də mənən zəngin bir insan kimi sevdiyinə görə tərənnüm ediblər. Görkəmli şairlərin, böyük söz adamlarının, həttə sıradan olan qələm sahiblərinin Şəddat Cəfərova tərənnüm etmələri əslində təqdir olunan bir nəfərə bağlı deyil, bütün insanlarla, bir sözlə, insanlığı əlamı ilə bağlıdır. Yəni Şəddat Cəfərov haqqında yazmaq həyatı yaşarı eləyən uca, ali keyfiyyət sahibi insanlardan yazmaq anlamına gəlir. Şübhəsiz, Maşallah Məftun da Şəddat Cəfərovun cazibəli mühitində öz yerini görə bilib və ona məna və münasibəti tərənnüm olunan şeir də həsr edib. Maraqlıdır ki, Maşallah Məftun "Şəddat müəllim" adlandırdığı şeirində "Onun cəddi ağırdır..." epigraflını verib. "Cədd" sözü bir qədər dini anlamda işlənsə də, soy, kök, ulu baba anlamına daha çox uyğun gəlir. Yaxşı adamların, xeyirxahların ulularının ruhu onları qoruyur. İndi də dünyanın bir çox xalqları hesab edirlər ki, onları ulularının ruhları qoruyur. Və dəyərdə öz yaxınlarının ruhlarını çağırırlar".* Burada əsas olan odur ki, müəllif soy-kök məsələsinə yanaşmada şəxsiyyətin əslilə bağlı olduğuna da diqqət yönəldir. Əli Rza Xələfli və Ceyhun Zallı yaxşı bilirlər ki, hər bir şair təbiətin rühsaldır. Onlar, insanları ulu babaları ilə daxil-mənəvi əlaqələrinin yaşarlığını yüksək dəyərləndirirlər. Elə ona görə də Maşallah Məftunun qeydlərində əks olunmuş müəyyən çalarlara üstünlük verirlər.

Maşallah Məftunun şeiri mənə xitabən yazılıb. Bu müraciətin əsas motivi göstərir ki, maşallah Məftun tərənnüm etdiyi ədəbi qəhrəmanın həyatını bütövlükdə təəvvür etməyə çalışıb. Onun şeirində mən dünyanı gəzib-görmüş kimi tərənnüm olunmuşam. Doğrudan da mən bir çox Şərq ölkələrində, o cümlədən İrən və Türkiyədə, eləcə də Qərbi ölkələrində müxtəlif məqsədlərlə səfərdə olmuşam. Bu səfərlərin demək olar ki, hamısında Azərbaycanı təmsil etmələ bərabər, öz ixtisas sahəmin dünya təcrübəsinə də öyrənməyə çalışmışam. Türkiyədə, Almaniya çap texnikasının yeniliklərini əks etmək və bu yenilikləri Azərbaycana gətirmək istəmişəm. Müəlliflər Maşallah Məftunun yaşamağını özələrinə xas poetik üslubda şərh edərkən həyatıyla şeirdə təsəni olunan obrazın uyğun tərəflərini də diqqətdə çəkirlər. Müəlliflərin qeyd etdiyi kimi Maşallah Məftun sanki həyəcənli boğazına emosiyadan kənar bir duyğu ilə ustada söhbət edirmiş kimi şeirinin misralarını dilə götürür... Hər bir yazı müəyyən dövr, heyət haqqında oxucuda təəssüratlar oyadır. Əgər yazı yaddaşın unudulmuş olan tərəflərini toxunursa, yəni, hissirlər oyadırsa, onda oxucu müəyyən mənada nostalji hissirlərin təsiri altına düşür. Bu da həyatı gəriyə qayıtmadı deyil, həyatın yaşanmış yollarını təzədən yaddaşa qaytarmaqla sanki enerji almaqdır, güc almaqdır. Əlbəttə, bu enerjiyin, bu gücün mənbəyi şairin poetik ruhudur. Maşallah Məftun şeirinin əvvəlində yazır:

Deyərlər çox olmasın
Dünyanın dolanbac yollarında.
Çox oturmuşan cavanla, qocayla,
Müsaafirələrlə, müqəssirlərlə,
Münəccimlərlə, falçılara,
Qırçıllara, naçılara,
Həsənə, kəpikəsonlə,
Ancaq bizdə gördüyünü
Həç yerdə görməmişəm...
Gördüklərinə ürəkdən gülməmişəm.
Müəllif doğru deyir; mən həyatda elə hadisələrlə rastlaşmışam ki, bəzən sevinmək, gülmək istəsəm belə, ürəkdən sevinə, qəlbən gülə bilməmişəm. Çünki həmin nəkbən hadisələrin özünün də yaddaşında oyaatdığı kövrək, ağrılı xatirələr olub. Bütün bunlar hamısı insanın həyatında, yaddaşında iş buraxan duyğulardır.

(Davamı 11-ci səhifədə)

(Əvvəli 10-cu səhifədə)

"Böyük portretin işi"nin müəllifləri Maşallah Məftunun emosiyalarını, hissələrini dəqiq ucalığındadır: "Sənətin, sənətin ucalığında olan ədəbi qəhrəmanı şair həm də insanlığın ucalığında görünür. Onun təqdimindən belə başa düşürük ki, Ustad ömür boyu yollarında olub. Dünyanın ən müxtəlif təbiətli insanları ilə görüşdüyü kimi, həm də bu insanların məskun olduğu yerlərin təbiətini də görür. Başqa sözlə, onu hər hansı bir ad və ya qeyri-adi... nə ilə təəcübləndirmək olmaz. Çünki böyük insanlıq mərtəbəsinə qalxanlar həyatı həmin ucalıqdan müşahidə edirlər". Yaxşı qənaətlərdir. Mənim özümə də fərəh bəxş edir. çünki, dünyanı gözdə tutduğumuzda, həm uzaq ölkələrin təbiətini, həm də insanlarımızın doğma yerlərimizin təbiətləri ilə müqayisə etmək imkanı qazanırsan. Açıq mənə həmişə elə gəlir ki, Azərbaycan təbiətinə bərabər olan ikinci bir yer yoxdur. Həqiqətən də Kəlbəcərə, Şuşa ilə, Lənkərana, elə doğma Xəzərimizlə, Bakımla haranı müqayisə etmək olar?!

Maşallah Məftunun "Güllərin soyqırımı" adlı bir poeması var. O poemanın şair Nürəngiz Güne həsr edib. Orada da müşahidə etmişəm ki, müəllif şair həyatını iztirablarla qovuşub, tale ilə daim savaşa olan bir həyat kimi təsvir edir. Elə bir anlıq düşünək ki, güllər insanların könlünü oxşayır, gözünü sevindirir. Amma müəyyən bayramlarda güllər sanki qəddarlıqla biçilir. Müəllif güle canlı varlıq, insan

Cəfərova iş vermək adı ilə Ulyanovskidən gətiriblər, amma aylarla işsiz qoyublar. Elə həqiqətən Şəddat Cəfərov dumanlı niyyətlərin qurbanı idi. Və bunu da Maşallah Məftun çox sərrast ifadə edib: "Buz baltalar qurbanı, Kor ağılın hədəfi, öz bəğənin yiyəsi, söz mülkünün tiyəsi". Buz balta nədir?.. bu o baltadır ki, yalnız soyuq baxışları, buz biganəliyi ilə kəsb doğrayır. Onun qəddarlıqla kəsb doğramasından asanlıqla can qurtarmaq mümkün deyil. Ancaq, Maşallah Məftunun yazdığı kimi Şəddat Cəfərov bu baltanın hədəfi idi. Şair doğru deyir, bu baltanın bir adı da paxıllıq xisləti ilə itilənmiş kor ağıldır". Yaxşı başa düşürəm. Maşallah Məftunun poetik düşüncələri nəyi yada salır və müəlliflər də onun poetik fikir yönümündə həyatla bağlı faktları diqqətə çəkir. Doğrudur, insan üçün hamı eyni dərəcə

məsədir. Şair Maşallah Məftunun yazdığı kimi nadanlara müdriklik, ağıl, təmkin, gözütöxlüq gerek deyil". Ne qədər ağır olsa da, etiraf etməliyik ki, cəmiyyətdə keyirə qarşı mübarizə aparən şer qüvvələr də az deyil. Şübhəsiz, Maşallah Məftunun poetik müqayisələrində bu fərqlər daha aydın nəzərə çarpır. Ona görə ki, insanlar bezen yaxşını görsələr belə, görməzliyə vururlar. Bu da istər-istəməz cəmiyyətdə müəyyən mənəvi travmalar yaradır. Maşallah Məftunun bu misrələrini oxumaq əsil həyatın iç üzünü görmək üçün bəs edir:

Görünməzləri görün insan,
-Sənin ağlımın həddi
çəşmədi çoxlarını,
Fəhminin cəddi
ağlatdı çoxlarını...
-Sənin fikir başına
şübhəylə baxanlar oldu,
bir az da ağlından
qorxanlar oldu.
Hissinə borclu olanlar,
nadanlar, ay nadanlar.
Müəllif yaxşı itiham edir. O adamları itiham edir ki, onlar həmişə faydalı iş görənlərin əl-ayağına dolaşırlar. Həmişə çalışırlar ki, fikir cəngəllikləri yaratsınlar və insanlar bu fikir cəngəlliklərində əsas istiqaməti itirsinlər. Son nəticədə, belə nadanlar özləri heç nə qazanmırlar, itirən isə cəmiyyət olur. Cəmiyyəti irəli aparmaq istəyənlərin qarşısına çıxan hər bir maneə elə cəmiyyətin özünün qarşısına çıxan maneədir.

Ziddiyyətli, təzadı adamlar da var. Onlar çox vaxt başqasının təsiri altına düşür. Özləri sərbəst fikir, mülahizə yürüdə bilmədiklərindən başqasının

nə güvənəsən. Bu zaman güvəndiyin həyat dərsləri sənin ehtiyat istinadlarını da göstərir. Bu da müəyyən məqamlarda tələb olunan təmkindir, dözümdür.

Şeirinin sonunda Maşallah Məftun həyatı "əzablar dənizi" adlandırır. Məni də bu əzablar dənizində üzməyin ustadı hesab edir. Belkə də təvazökarlıqdan kənar olsa da, razılıq almıyam. Axı mənim üçün həyat heç vaxt rəvan olmayıb. Özüm üçün yolun hansı həyət, hansı səhərdir - məsələsinə həyatı tələbat kimi daha dəqiq seçməyə çalışmışam.

Maşallah Məftunun son duyğularını oxucular üçün də maraqlı olar: Əzablar dənizində
Çox üzün, ustad,
Qaranlıqlar səltənətində
Çox dözdün, ustad,
Yaşadın ki, yaşadın...
Hələ də yaşayırsan...
Hələ də yaşayırsan...
Çox səmimiyyətə etiraf edərdim ki, şairin "yaşadın ki, yaşadın" deməsi məni həyəcanlandırır. Düşünürəm ki, şair təkcə öz şeri üçün yekun demir, həm də mənim yaşadığım həyata dəyər verir. Müəlliflərin qeyd etdiyi kimi şairin sözlərindən belə bir nəticə çıxır ki, mənəvi varlığımın saflığına güvənənlər yaşamaq haqqını belə qazanırlar. Təbiətlərinin saflığını qorumaqla. Doğru qənaətdir, onu da deyim ki, Maşallah Məftunun şeri məni həmişə düşündürür. Hər vaxt düşünmüşəm ki, bu şeirə görə qəlbimdən gələn bir cavab yazım. Beləliklə, bu da Maşallah Məftunun şeirinə cavab:

Deyirsən, çox olmasın dünyanın dolambac yollarında. Doğrudur, çox

POEZİYANIN FƏRƏH NOTLARI

kimi yanaşır. Və həyatla müqayisə aparır.

Doğrudan da, mühəribələr insanların fəlakətləri üçün əsas səbəbdir. Ona görə də insana humanist yaşamaq əsas olmalıdır. Gülləri üzmək, gülləri qırmaq əslində insanın öz həyatına estetik zövq bəxş etməsidir. Amma mühəribələr insanların tayində çox dəhşətli faciələr törədir.

Şair poetik düşüncəsinin tükənməz imkanları ilə sanki dünyanı dolandır. Dünyanın işıqlı və qaranlıq tərəflərinə sözünün poetik gücü ilə nur yağışı yağır. Beləliklə, Maşallah Məftun şəxsən mənim ünvanıma üz tutaraq yazdığı şeirdə boğazdan yuxarı tərifi görmürəm. Bu şeirin dərin ictimai məzmunu var. Çox böyük məmnuniyyətlə şeirin ictimai məzmununu əhatə edən motivləri yüksək dəyərləndirən müəlliflərin düşüncələrinə burada üz tutmaq yerinə düşürdü: "Şair insanın həm də yaxşı cəhətlərinə görə döyülməyinin qeyri-adiyi kimi o qədər adı və səmimiyyətlə verə bilər ki, biz özümüzdə də hadisənin mərkəzində görürük: "Asiyanın günbatamında, Afrikanın cəngəlliklərində, -Səni sevərdilər mi Biz sevən kimi?! - Səni döyər diləmi? Biz döyən kimi?!" Həqiqətən də bəlkə də dünyanın heç yerində bizdə olduğu qədər ənamla, edam bir-birinə yaxın deyil. Bu gün ənam verdiyimizi, sabah asanlıqla edam edə bilərik. Və belə hal nə Asiyanın günbatamında var, nə Afrikanın cəngəlliklərində var. Bali, heç yerdə bir kimsə bizim kimi sevməz. Və heç kimsə də bizim kimi sevdini divanə çəkməz. Yəqin ki, Maşallah Məftun Şəddat Cəfərovin həyat yoluna yaxşı bələddir. Yəqin xəbəri olub ki, Şəddat

cədə doğma ola bilməz. Adamların tərəfdarları da ola bilər, ələhinə gedənlər də. Mən də belələri çox görmüşəm. Hətta uzaq Ulyanovskidə işləyəndə belə insan təbiətinin ziddiyyətli məqamları ilə çox qarışmışam. Ancaq onu da görmüşəm ki, bir çoxları doğrunu, düzgünü biləndə öz səhvlərini etiraf ediblər. Təəssüf ki, cəmiyyəti saflaşdıran, insanları bir-birinə doğma-laşdıran belə etirafı doğmalar, yaxınları arasında görə bilmirik. Həqiqətən, indi zaman keçib deyə yada salıram. Elələri var idi ki, az qala mənə danışmən münasibəti bəsləyirdi. Amma zaman göstərdi ki, mən həmişə xalqıma, vətənime sadiq olmuşam, Azərbaycan dövlətinin güc-büdrət kəsb etməsi üçün bütün imkanlarımı sərf etmişəm.

Vaxtı ilə Ulu Öndər Heydər Əliyevin az qala adını mətbuatda çəkmək belə yasaq olmuşdu. Ancaq mən Naxçıvandan Heydər Əliyevə həsr olunmuş kitabı çəkinmədən nəşr etdim. Hətta kitabın üz qabığında Ulu Öndərin səklini də verdim. Doğrudur, buna görə mənə təhdid edənələr, hətta hədə-qorxu motivləri də göstərənələr oldu, ancaq mən çəkinmədim.

Təsədüfi deyil ki, Maşallah Məftun şeirinin qəhrəmanı kimi mənim obrazımı müəllif təmkinli, səbirli adam olaraq göstərir. Görmüşəm ki, qarışıq zamanlarda kəmin səbri, təmkinli üstündürsə, son nəticədə o qalib gəlir. Bu motivi müəlliflər də yaxşı görüb: "Şeirini ədəbi qəhrəmanı müdrik insandır. Əslində kor ağılları da qəddarlıqla hərəkətə gətirən onun gözü toxluğu, müdrikdir. Təbiətinin insanlığın ən ali keyfiyyətləri ilə süslən-

rələrini əsas götürürlər. Maşallah Məftunun poetik düşüncələrində həyatın insanlarla bağlı belə təzadı məqamları onun sərrast ifadə tərzini ilə tam dolğunluqla üzün çıxır.

"Böyük portretin işi" kitabında Maşallah Məftunun yaratdığı poetik obrazı xarakterizə edərkən müəlliflər cəmiyyətin mənəvi mühitinə sanki çox yuxarıdan baxır. Bu həyatın içində nələrin olduğunu bütün dəqiqliyi ilə görmək və göstərmək istəyirlər: "İnsanın çox qaribə təbiəti var, heç bir mənəvi dəyəri sığmasa da, ağılı az olana lağa qoymaq, rixşənd etmək xisləti var. Amma o xisləti də var ki, ağılı dövd bir yana işıq salanı da görmək istəmir. Ağıl sarıdan dünyanı bəzəyən insani məhv etmək, onu sındırmaq, onu bir tikə çörəyə möhtac qoymaq... bütün bunlar insanın təbiətinə xas keyfiyyətdir. M.Məftun da elə sözünün canını məhv bu məqama gətirir. Şəddat müəllimin başına gələn hadisələrin çoxunun mayasında, məğzində onun həyata təmkinli münasibəti, hadisələrə müdrik yanaşması dururdu. Şübhəsiz, bütün bunları da şair yaxşı görür, yaxşı dərk edirdi. Şair şeirinin sonluğunda ustadı əzablar dənizinin üzgüçüsü kimi görür. Demək, həyat ümmətinə üzməyə qadir olanlar onun belə burulğanlarında bata bilməz". Tam razıyam. Kimin ki, həyat təcrübəsi var, formalaşmış, yetkinləşmiş aydın düşüncə istiqaməti var onu asanlıqla məhv etmək, azdırmaq olmaz. Mən də şahid olmuşam ki, əl-ayağa doluşan adamlara daha çox vaxt sərf edəndə insanın gücü, enerjisi havayı gədir. Beləliklə, ən yaxşı müəllim elə həyatın özüdür. Görək həyatda gördüklərinə, öz təcrübə-

oturmaşan cavanla, qocayla, müsafirle, Müqəssirlərlə, qaçqınlarla, çapçılarla, Künsənlə, inciyənlə, Hər cür Həsənlə, cildçilərlə, Ancaq bizdə gördüyümü heç yerdə görməmişəm.

Gördüklərimə ürkədən sevinməmişəm, yaxşı olsaydı, sevinərdim. Məni sevməzdilər, sən sevən kimi, Məni döyməzdilər, sən döyən kimi. Çünki mən çox şeyi sevmədim, Yaltaqlığı, yarınmağı sevmədim. Doğru sözə, yaxşı işə pər vuranları sevmədim. Bəzən işsiz qalsam da, sən deyən nadanlara, bəş əymədim.

Doğrudur, bu xasiyyətimlə əziyyət çəksəm də mən, Nadanlarla bir sırada durmadım. Onlarla bir olmadım, qınasalar da mənə.

Sənətimin yolunda daş olub dayanlar çox olmuşdu, Hissinə qapılanlar, kiminsə hiyləsinə aldananlar çox olmuşdu. Düşüncəmdən, fikrimdən aydın olsa da, Çanşanlar çox olmuşdu. Sənətimin gücündən səksənənləri gördüm, Şair Məftun, sənin sözlərindən cavabımı alanları mən vaxtında çox gördüm.

Əziz dostum, bilginən, sənin yazdığın sözlər, Ağlatdı çoxlarını, Mənim gördüyüm günlər sarsıtdı çoxlarını. Əzablar dənizində boğulan çoxlarını, Gördüyümü yada salmaq indi mənə asan deyil. Xəzərin sulartək durulmaq istəyini çəatanlar az olsa da, hələ də var. Bu o deməkdir ki, hələ yaşamaq da var. Hələ neçə ağır yükləri daşımaq da var.

Çalışdım, işlədim ki, yaşayım, hələ də işləyirəm. İşləmək üçün yaşadım, hələ də yaşayıram.